

נפגשים בפרשה, התשע"א

פרשת בא

הרב אבינר ואלשיב רייכנר

השיעור נמסר בכל שבוע באתר מכון מאיר: meirTV.co.il. להערות/הארות: matan.ozana@gmail.com

א. מכת בכורות המופיעה בפרשה נראית כאכזרית ביותר – במה חטאו כל אותם בכורות?

אדם לא יכול להתנער מאחריות בחייו. הבכורות ידעו מה שקורה במצרים ובתור ראשי המשפחות הם האחראיים למעשי המצרים כולם. על אף שלא תמיד הבכור הוא המתאים ביותר לתפקיד נושא האחריות במשפחה (כפי שעשיו התנער מהבכורה), עדיין באופן כולל האחריות נופלת עליהם, ולא ניתן להתחמק ולומר "לא ראיתי, לא שמעתי".

ב. לפני היציאה ממצרים בני"מ מתבקשים לשאול כלי כסף וזהב על אף שהם אינם מיועדים להחזרה. ואם באמת מדובר בחוב שמגיע לעמ"י תמורת שנות העבדות, מדוע לא ניתן לקחת את הכלים כדת וכדין, מדוע צריך להפעיל פה מניפולציות?

קודם כל, אכן מגיע לנו. הגמרא מספרת שבזמנו של אלכסנדר מוקדון המצרים תבעו את ישראל ודרשו שיחזירו את כלי הכסף והזהב. הלך אחד מחכמי ישראל והשיב להם שאין בעיה, אך שישלמו קודם תמורת העבדות של כל שנות העבדות.

ולגבי הדרך שבה הדברים נעשו: הר"ן אומר כי מדובר בתחבולה ע"מ לגרום למצרים לחשוב שאנו חלשים ולא בטוחים בדרכינו. והתחבולה המשיכה בכך שביציאת מצרים עצמה משה מחזיר את העם כדי שהמצרים יחשבו כי "סגר עליהם המדבר". כל המטרה היתה לפתות את המצרים – "בתחבולות תעשה לך מלחמה".

ג. לגבי סימון המשקופים בדם קרבן הפסח – מהו הענין מאחורי מעשה זה?

מדובר במעשה גבורה, הואיל ועבור המצרים מדובר בע"ז שלהם, וזוהי מסירות נפש של עמ"י. על אף שנעשו ניסים רבים באותו זמן, עמ"י עצמם גם צריכים לעשות את השתדלות. והמיקום של הדם דווקא במשקוף (החלק החיצוני והבולט של הבית) הוא בכדי להפגין בצורה הכי ברורה את האמונה בה'. א"כ, סימון המשקופים נעשה עבור המורחים, עבור המצרים ולא עבור הפוסח.

ד. לאחר מכן מגיעים אל המצות. אנו רגילים ללמד את ילדינו כי עמ"י הכינו מצות כי לא הספיקו להכין לחמים. אבל, עמ"י מקבל ציווי מפורש "שבעת ימים מצות תאכלו" עוד לפני כל ענין החפזון. וכן, המצות עוד הופיעו בספר בראשית, אין זו המצאה של יציאת מצרים. א"כ, מה החיבור של המצות למעשה היציאה?

הרמח"ל אומר בספר "דרך ה'" כי כפי שאנו הולכים במקום, כך אנו הולכים בזמן. אברהם אבינו אמר לשרה "מהרי לוי ועשי עוגות" וחז"ל גילו לנו כי פסח היה. כלומר, מקדמא דנא זמן זה יועד לענין של חירות ולגאולה. המצה היא שפע אלוקי של חירות, היא משוחררת מהתנפחות, מאוויר וכו'.

ה. בפסח אמנם אנו הופכים את המצה לענין חיובי, כאשר הלחם הוא "האיש הרע". אך מיד לאחר פסח הלחם חוזר להיות בעל ערך חיובי, הוא מזין, מברכים עליו ברכת המזון וכו'. איך יתכן הדבר?

המצה אינה מתאימה לשגרה שלנו, והיא מתאימה לזמנה המיוחדת בפסח. השאור הוא סוד התסיסה. בסך הכל אנו אנשים תוססים ופעילים. אך מדי פעם צריך לזכור שהכל בא מריבונו של עולם, צריך להשקיט את החיים לזמן מה ולהתרכז בעיקר ע"מ שהשאור לא ימשוך אותנו למקומות שליליים. על המזבח נאמר "כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו" – כי עבודת ה' אינה תמיד מתוקה כדבש, ולכן צריכים להכיר את כל הצדדים, גם של התסיסה וגם של הרוגע, ולא לחיות באשליות שמלקקים דבש בעוה"ז.

ו. לקראת סוף הפרשה מוזכרת מצווה מיוחדת – פדיון פטר חמור. החיה הטמאה ביותר – דווקא אותה צריך לפדות? ומה הקשר של המצווה ליציאת מצרים?

אכן החמור הוא טמא כלפי חוץ, אך בפנים יש בו משהו טוב. צריך להזכיר את דברי הרב קוק באגרת תקנה לגבי דורנו – שדורנו הוא דור החמור, רע מבחוץ וטוב מבפנים ("ביש מלבר וטב מלגו"), וצריך לפדות את הטוב הפנימי הגנוז בו. בשמונה קבצים מצוטט הפסוק ממשלי כ"ה: "ולשון רכה תשבר גרם" – לשון הקודש, לשון של אהבה תשבר את החמור, ותגלה את הקדושה הטמונה שבתוכו.

המהר"ל ב"נצח ישראל" אומר כי בעוד השור מסמל את מידת הדין, חמור מסמל את האהבה והעקשנות. "ידע שור קונהו" ומצד שני – "וחמור אבוס בעליו", אם אתה אוהב אותו ומסייע לו, הוא משיב לך באהבה ומסוגל לבצע מלאכות קשות שאף בע"ח אחר לא מסוגל לבצע.

ז. בסוף הפרשה מופיעה מצוות התפילין, שלכאורה איננה מזכירה לנו ישירות את יציאת מצרים והחירות.

צריך להזכיר את דברי הרב צבי יהודה שתפילין משמעם חירות. מנין לו? כי ידוע שאדון שהלביש תפילין לעבדו, העבד יצא לחירות. וכאן השאלה – מהי חירות באמת? החירות האמיתית היא כאשר אדם נאמן לעצמיות שלו. והעצמיות שלנו כתובה בתפילין שלנו, זוהי "מגילת החירות" שלנו, לחיות באופן טבעי אמיתי. ודווקא ביציאת מצרים – עמ"י מקבל שלל מצוות שהן הן החירות האמיתית. "אל תקרי 'חרות על הלוחות' אלא חירות".

שֵׁבֶת שְׁלוֹם וּמְבוֹרָךְ